

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 02.07.1998, sp. zn. 2 Cdon 1424/97, ECLI:CZ:NS:1998:2.CDON.1424.1997.1

Číslo: 25/1999

Právní věta: Přijal-li senát ve věci, v níž soud jedná a rozhoduje v tomto složení, rozhodnutí po řízení, jež bylo provedeno (včetně dokazování) pouze předsedou senátu jako jediným soudcem (samosoudcem), jde o vadu řízení podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. g) o. s. ř., neboť soud byl nesprávně obsazen.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 02.07.1998

Spisová značka: 2 Cdon 1424/97

Číslo rozhodnutí: 25

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dovolání

Předpisy: 99/1963 Sb. § 237 odst. 1 písm. g)

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 25

Přijal-li senát ve věci, v níž soud jedná a rozhoduje v tomto složení, rozhodnutí po řízení, jež bylo provedeno (včetně dokazování) pouze předsedou senátu jako jediným soudcem (samosoudcem), jde o vadu řízení podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. g) o. s. ř., neboť soud byl nesprávně obsazen.

(Rozsudek Nejvyššího soudu z 2. 7. 1998, [2 Cdon 1424/97](#))

Žalobce se domáhal, aby bylo určeno, že "byl propuštěn ze služebního poměru vojáka z povolání dnem 24. 11. 1956 z důvodů uvedených v § 21 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, a to z funkce I. kategorie". Žalobu odůvodnil tím, že z armády byl propuštěn poté, co byl tehdy vyloučen z KSČ a ze studia na Vojenské technické akademii, "po předchozím dlouhodobém tlaku na jeho osobu z politického hlediska". Federální ministerstvo obrany mu vystavilo dne 22. 7. 1991 osvědčení, že byl propuštěn ze služebního poměru vojáka z povolání dnem 24. 11. 1956 z důvodů uvedených v ustanovení § 21 zákona č. 87/1991 Sb., avšak přípisy předsedy Centrální rehabilitační komise FMO ze dne 11. 10. 1991 a náčelníka Oddělení rehabilitačního a odvolacího FMO ze dne 9. 12. 1991 mu bylo sděleno, že "toto osvědčení je neplatné a bylo vydáno omylem".

Obvodní soud pro Prahu 6 rozsudkem z 31. 3. 1995 žalobu zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků

nemá právo na náhradu nákladů řízení. Z provedených důkazů dovedl, že žalobce byl propuštěn ze služebního poměru vojáka z povolání na vlastní žádost a že tomuto propuštění nepředcházela "zjevná politická persekuce". Základními důvody pro jeho propuštění z armády a pro vyloučení z KSČ byly "četné morální přestupky a kázeňské prohřešky".

K odvolání žalobce Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 6. 11. 1996 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení a že proti rozsudku je přípustné dovolání. Uvedl, že soud prvního stupně se správně zabýval otázkou splnění podmínek pro určení, zda služební poměr žalobce jako vojáka z povolání skončil z důvodů uvedených v ustanovení § 21 zákona č. 87/1991 Sb., přestože o této otázce již dříve rozhodoval příslušný správní orgán. Ve věci samé se ztotožnil se skutkovými zjištěními i s právními závěry soudu prvního stupně. K námitkám odvolatele uvedl, že od vyloučení žalobce z KSČ do jeho propuštění do zálohy uplynula doba téměř tři let, po kterou byly shledávány v jeho přístupu k plnění povinností různé závady; nelze proto dovést, že by jeho propuštění z armády, případně jeho žádost o propuštění, bylo v přímé souvislosti s jeho demokraticky motivovaným politickým a společenským jednáním a občanskými postoji. Rozhodnutí o přípustnosti dovolání zdůvodnil tím, že otázka, zda "byl soud oprávněn přezkoumávat postup a rozhodnutí Centrální rehabilitační komise, která zrušila původně vydané osvědčení", má po právní stránce zásadní význam.

Žalobce v dovolání v první řadě namítal, že soud nepřihlédl dostatečně k důkazům pro něj příznivým a že proto nezjistil řádně skutkový stav věci. Postup vojenských orgánů, které řešily jeho žádost o rehabilitaci, považuje za "zmatečný", neboť nejprve obdržel osvědčení, zatímco později mu bylo sděleno, že toto osvědčení není platné. Oba přípisy obsahují nesprávnosti, neodpovídají vnitřním přepisům Ministerstva obrany a jde o "nicotné paaky". Dovolatel považuje za nesprávné stanovisko obou soudů o nemožnosti přezkoumávat v rámci tohoto řízení postup a rozhodování správního orgánu. Navrhl, aby rozsudky obou soudů byly zrušeny a aby věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaný navrhl, aby dovolání bylo zamítnuto, neboť oba soudy při svém rozhodování vycházely z objektivně zjištěného skutkového stavu věci, který posoudily "v souladu s právem".

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. a že je proti němu dovolání přípustné i podle ustanovení § 239 odst. 1 o. s. ř., přezkoumal ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. rozsudek odvolacího soudu bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) a dospěl k závěru, že řízení předcházející jeho vydání je postiženo vadou uvedenou v ustanovení § 237 odst. 1 písm. g) o. s. ř. Zrušil proto rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. g) o. s. ř. dovolání je přípustné proti rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže rozhodoval vyloučený soudce nebo byl soud nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát.

Podle ustanovení § 36, věty první, o. s. ř. v řízení před soudem jedná a rozhoduje senát nebo předseda senátu jako jediný soudce (samosoudce).

Podle ustanovení § 36a odst. 1 písm. a) o. s. ř. v řízení před okresním soudem ve věcech pracovních jedná a rozhoduje senát.

Řízení o žalobě o určení, že důvodem skončení pracovního vztahu byly okolnosti uvedené v

ustanovení § 21 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů (§ 22 odst. 3 tohoto zákona), je řízením ve věcech pracovních. Pracovním vztahem se totiž rozumí (srov. § 21 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů) pracovní nebo služební poměr nebo členský poměr v družstvu. Účelem zákona o mimosoudních rehabilitacích (srov. jeho § 1) je mimo jiné zmírnění následků některých křivd vzniklých pracovněprávními úkony. Jde-li proto v řízení o nárocích podle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů, o zmírnění následků křivd způsobených v oblasti pracovněprávních vztahů a vztahů jim obdobných (např. služebních poměrů), je jeho předmětem pracovní věc. V řízení o žalobách podaných podle ustanovení § 22 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů, proto před okresním soudem jako soudem prvního stupně jedná a rozhoduje senát.

V posuzovaném případě soud prvního stupně – jak vyplývá z obsahu spisu – věc projednal při jednáních, která se konala 15. 12. 1993, 25. 3. 1994, 17. 2. 1995 a 24. 3. 1995; posléze uvedené jednání pak bylo odročeno “za účelem zhodnocení důkazů a vyhlášení rozsudku” na den 31. 3. 1995, při němž došlo – aniž by věc byla projednávána – jen k vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně. Při všech jednáních před soudem prvního stupně věc projednávala předsedkyně senátu JUDr. Z. B. jako jediný soudce (samosoudce); teprve vyhlášení rozsudku dne 31. 3. 1995 se zúčastnili též přísedící M. N. a V. B.

Občanský soudní řád upravuje postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení tak, aby byla zajištěna spravedlivá ochrana práv a oprávněných zájmů účastníků, jakož i výchova k zachování zákonů, k čestnému plnění povinností a k úctě k právům spoluobčanů (srov. § 1 o. s. ř.). Účel občanského soudního řízení se naplňuje především v rozhodnutí soudu ve sporu nebo v jiné právní věci.

Základem pro rozhodnutí soudu je dokazováním zjištěný skutkový stav věci (srov. § 153 odst. 1 o. s. ř.). Náležitě zjištění skutkového stavu věci v první řadě předpokládá, že soud zhodnotil důkazy podle své úvahy (každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti) a že pečlivě přihlédl ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci (srov. § 132 o. s. ř.). Měli být těmito požadavkům na rozhodovací činnost soudu (včetně zhodnocení celého průběhu řízení) vyhověno, je potřebné, aby – ve věcech, o nichž zákon stanoví, že soud má být obsazen senátem – se na ní podílel celý senát; nejen předseda senátu jako jediný soudce (samosoudce), ale i ostatní členové senátu (soudci nebo přísedící). Musí proto mít o celém průběhu řízení včetně provedení dokazování takové poznatky, které jim umožní věc náležitě posoudit (po stránce skutkové a v návaznosti na ni i po stránce právní). Posouzení všech rozhodujících skutečností soudem nemůže být řádné a úplné, jestliže by věc projednal jen předseda senátu jako jediný soudce (samosoudce) a jestliže by ostatní členové senátu nebyli před přijetím rozhodnutí seznámeni s dosavadním průběhem řízení (zejména s přednesy účastníků a s provedenými důkazy) alespoň způsobem uvedeným v ustanovení § 119 odst. 2 o. s. ř. (podle tohoto ustanovení na počátku nového jednání sdělí předseda senátu obsah přednesů a provedených důkazů; výsledky dosavadního řízení tak zůstávají zachovány a provedené důkazy jsou v dalším jednání použitelné zásadně i tehdy, změní-li se složení soudu, přičemž ustanovení § 119 odst. 2 o. s. ř. se nepoužije při odročení jednání k vyhlášení rozsudku – srov. § 156 odst. 2, věta druhá, o. s. ř.). V takovém případě totiž skutkovým podkladem rozhodnutí nejsou a nemohou být výsledky dokazování přijaté senátem, ale jen názor předsedy senátu (samosoudce), který jako jediný soudce měl vlastní poznatky pro rozhodování věci.

O vadu řízení podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. g) o. s. ř., spočívající v tom, že “byl soud nesprávně obsazen”, jde nejen v případě, že o přijetí rozsudku nebo usnesení rozhodl místo senátu předseda senátu jako jediný soudce (samosoudce). Ustanovení § 237 odst. 1 písm. g) o. s. ř. je třeba vykládat též s přihlédnutím k ustanovením § 36, věty první, a § 36a odst. 1 o. s. ř., která vyžadují, aby senát v řízení před soudem “jednal a rozhodoval”. O uvedenou vadu řízení proto jde také tehdy,

jestliže nesprávně obsazený soud věc projednal a jestliže z tohoto důvodu senát neměl a nemohl mít vlastní poznatky (nezískal je tedy ani na základě postupu podle ustanovení § 119 odst. 2 o. s. ř.) o věci.

Z uvedených důvodů dospěl dovolací soud k závěru, že přijal-li senát ve věci, v níž soud jedná a rozhoduje v tomto složení (tedy i pracovní věci), rozhodnutí po řízení, jež bylo provedeno (včetně dokazování) pouze předsedou senátu jako jediným soudcem (samosoudcem), jde o vadu řízení podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. g) o. s. ř., neboť soud byl nesprávně obsazen.

V posuzovaném případě - jak bylo uvedeno výše - bylo řízení (včetně dokazování) provedeno, ačkoliv šlo o věc pracovní, která měla být projednána a rozhodnuta v senátě, předsedkyní senátu jako jediným soudcem; senát se podílel pouze na přijetí rozhodnutí při jednání odročeném k vyhlášení rozsudku na den 31. 3. 1995, aniž by byli členové senátu (přisedící) seznámeni s dosavadním průběhem řízení (zejména s přednesy účastníků a s provedenými důkazy) alespoň způsobem uvedeným v ustanovení § 119 odst. 2 o. s. ř. Při rozhodování o věci byl tedy soud prvního stupně nesprávně obsazen a odvolací soud toto pochybení způsobem vyplývajícím z ustanovení § 221 odst. 1 písm. b) a § 221 odst. 2 o. s. ř. neodstranil. Dovolací soud k této vadě řízení podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. g) o. s. ř. přihlédl, i když nebyla uplatněna v dovolání (§ 242 odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

Protože rozsudek odvolacího soudu není správný, dovolací soud - aniž by se mohl zabývat námitkami dovolatele se věci samé - jej zrušil (§ 243b odst. 1, část věty za středníkem, o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, byl také tento rozsudek zrušen a věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta druhá, o. s. ř.).